

KESKKONNAMINISTEERIUM
METSAKAITSE- JA METSAUUENDUSKESKUS

**EKSPERTARVAMUS
KAARLI PUIESTEE PÄRNADE TERVISLIKU
SEISUNDI
UURIMUSTEST**

Töö teostaja: Kaarel Aruste
Metsakaitse- ja Metsauuenduskeskuse
metsapatoloog

Tallinn 2001

Sissejuhatus

Kaarli puiestee pärnade “saatus” huvitab paljusid. Tegemist on Tallinna vanalinna ühe tuntuima haljasalaga. Haljasala edasise “käekäigu” suhtes on ka erinevaid arusaamu ja arvamusi. On neid kes sooviksid haljasalal kõik pärnad kohe raiuda ja uued puud istutada, kui ka neid kes sooviksid haljasala vaid loodusreservaadi sarnast hooldamist. Eeltoodust tingituna on Tallinna linn tellinud Kaarli puiestee kohta mitmeid uurimistöid paljudelt meie vabariigi uurijatelt ja ka Soome uurijatelt.

Töö eesmärk

Käesoleva töö eesmärgiks oli analüüsida tehtud uurimuste tulemusi, selgitada välja pärnade tervisliku seisundi muutusi ja teha ettepanekuid haljasala edasise hooldamise jms. osas.

Uurimismaterjal

Töö teostamiseks oli võimalik kasutada järgmisi seniste uurimistööde materjale:

1. Puiden kuntotutkimus osoitteessa Kaarli pst. 1996 mai.
2. Vabaduse platsi ümberkorraldusega seotud haljasalade dendroloogiline uurimus. A. Aaspõllu. Märts 1999.a
3. Vabaduse platsi ümbruse haljasalade ajalooline õiend. Heldur Sander.1999.a
4. Tallinna Botaanikaiaia hinnang Kaarli puiestee vahelisel haljasalal asuvate puude olukorrale. Jaanuar 2000. a
5. Kõrghaljastuse tervisliku seisundi uurimine Tallinna Kesklinna mõnedel objektidel. Märt Hanso. August 2001. a
6. Tallinna vanalinnaga piirneva haljastusvööndi ajalooline õiend. Heldur Sander.2001. a
7. Puiden kuntomääritus Kaarle puistotie Tallinnan kaupungissa. Oktoober. 2001.

Välitöid Kaarli puiesteel käesoleva töö täitmiseks tehti kokku kolmel päeval- 27, 28 ja 29 novembril.

Töö tulemused

Kokkuvõtvalt võib analüüsitud uurimistöödest välja tuua järgmised põhitõed:

1. **Kaarli puiestee pärnade väljalangemine (puude hukkumine) on järsult suurenenud (kiirenenud).** Näiteks kui 75 aasta jooksul, aastatel 1900-1975 oli väljalangenud puid Kaarli puiestee 4 realises puudeallees 10, siis järgmised 10 puud “langesid välja” juba järgneva 20 aasta jooksul. Edasine puude väljalangemine on veelgi kiirenenud. (Vt. ka tabel 1.)
2. Kaarli puiestee kasvab kahte liiki pärnasid- Harilik pärn (*Tilia cordata* Mill.) ja läänepärn (*Tilia x vulgaris* Hayne). Haigusi ja kahjustusi esineb mõlemal pärnaliigil. Siiski on näha et, **läänepärnal on kahjustusi vähem ja sellest tulenevalt tuleb teda linnahaljastuses eelistada.**
3. Kuna Tallinna vanalinn on kantud UNESCO maailma kultuuripärandite nimekirja, siis tuleb seda Kaarli puiestee haljasala puhul tõsiselt arvestada. **On mõeldamatu ajaloolise Kaarli puiestee asemele kaasaegse nõ. “ konteinerihaljastusega haljala” rajamine ja selle alla parkla ehitamine.**
4. Teisalt- Kaarli puiestee haljastusalasse ei saa me suhtuda kui mahajäetud vanasse mõisaparki, kus ühtegi väga haiget puud ei raiuta. Tuleb arvestada, et haiged puud on tuulehelled ja seega väga ohtlikud inimestele tuulise ilmaga. Meie põhjanaabrite soomlaste juures Helsingis ja lõunanaabrite juures Riias on juba inimene talle peale langenud puu alla jäädes surma saanud. Meil oleks tark teiste kogemustest õppida. Ka ajalooliste parkide kohta käiv Firenze harta artikkel 7 ütleb: “ Hoolimat sellest, kas ajalooline park on seotud ehitisega või mitte kusjuures esimesel juhul on ehitis on pargi lahutamatu osa, **ei tohi parki käsitleda lahus seda ümbritsevast keskkonnast, olgu see siis linn või maa, kunstlik või looduslik keskkond.**
5. Kaarli puiestee pärnade kahjustustuste põhjusteks on halvad keskkonna- ja kasvatustingimused (paakunud ja kahjulikest ainetest läbiimbunud muld, tugev vibratsioon- Kaarli puiestee põhjapoolse teeäärsele puuderea tüved on teest vaid keskmiselt 1 meetri kaugusel), hoolimatu inimtegevus (näiteks puude betoneerimine) ja õigeaegse puude hooldamise puudumine. Olulist negatiivset mõju avaldab puudele soolaseguse lume sattumine või lausa kühveldamine puude juurtele. Halbade keskkonna- ja kasvatustingimuste, hoolimatu inimtegevuse ja õigeaegse puude hooldamise puudumine loob head tingimused seenhaiguste intensiivseks arenemiseks puudel.

Ettepanekud ja järeldused

1. **Kaarli puiestee haljasala vajab uuendamist.** Puude väljalangemine haljasala teharudega piirnevates ridades on suur (vt. ka tabel 1.). Ka osa allesjäänud puudest on halvas tervislikus seisundis. Eriti halb on puude tervislik seisund Kaarli puiestee viiendas, majade ääres (ühispanga hoone ja teised majad) olevas reas. Uuendamine peakski toimuma ilmselt ridade kaupa. **Uuendustöödega tuleks alustada juba lähematel aastatel.**
2. **Uuendatava puuliigina sellel haljasalal tuleks kasutada läänepärna** (*Tilia x vulgaris* Hayne), mis on osutunud harilikust pärnast (*Tilia cordata* Mill.) vastupidavamaks. **Vajalik oleks hankida sobiv istutusmaterjal meie vabariigi kohalikest puukoolidest.** Kohalikes puukoolides kasvatatud istutusmaterjal on vastupidavam ja paremini kohanenud meie kliimatingimustega.
3. **Uued pärnade read tuleks planeerida nii, et puude tüved oleksid vähemalt kahe (kolme) meetri kaugusel autode sõiduteest.** Kaarli puiestee viienda, majade ääres oleva puuderea puhul oleks heaks lahenduseks pr. Mari Jüssi ettepanekjalgrattatee rajamine, mis jätab autode sõidutee puudest vajalikule kaugusele.
4. **Puude juurtele soolaseguse lume sattumise vähendamiseks tuleb Kaarli puiestee sõidu- ja kõnniteele sadanud lumi ära vedada.** Seda põhimõtet tuleks rakendada ka mujal linnas, nendel tänavatel ja teedel, kus vahetult tee ääres kasvavad puud. Kuna lume äravedu linnast oli jõukohane nõ. “esimesele” Eesti Vabariigile ja lumekoristusega tegeleti ka nõukogude okupatsiooni ajajärgul, siis seda enam peaks see töö olema jõukohane ka meie praeguse Eesti Vabariigi tingimustes. Selgitustööd tuleb teha ka lumekoristajate hulgas, kuna ka juba tänavu on mitmel pool kõnniteel asuvate pärnade ümber soolaseguse lume kuhilad.
5. **Kõnniteedele rekonstrueerimisel (uue katte panemisel) tuleb rohkem tähelepanu pöörata ka kõnniteel kasvavatele puude juurtele.** Peale Kaarli puiestee majade äärse kõnnitee uuendamist on kahe pärna pealmised juuresad paljad.

3.detsember 2001.a

Metsakaitse- ja Metsauuenduskeskuse
metsapatoloog:

K. Aruste.....

Lisa: Tabel 1.

Pärnapuude arv Kaarli puiestee neljarealises puudeallees aastate lõikes.

Aasta	Puude arv	Info allikas
1900	99	Heldur Sander (Tallinna vanalinnaga piirneva haljastusvööndi ajalooline õiend)
1975	89	Heldur Sander (Tallinna vanalinnaga piirnev haljastusvööndi ajalooline õiend)
1996 mai	79 (12+26+25+16)	Soome Vabariigi uurijad
1999 märts	76 (10+26+24+16)	A. Aaspõllu
2000 jaan.	76 (10+26+24+16)	TBA O. Abner ja J. Elliku
2001 okt.	75 (9+26+24+16)	Soome Vabariigi uurijad
2002	64 (8+24+21+11)	64=75-11(S.t. peale 11 väga tugevasti kahjustatud, elujõuetute puude saagimist)